

УДК 377. 126:4(081)

Зінчук Наталія Анатоліївна, старший викладач Державної академії житлово-комунального господарства

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА:
ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ У ВНЗ**

Анотація

У статті здійснюється аналіз теоретичних джерел щодо значущості формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх менеджерів та стан сформованості мотивації цієї компетентності у них.

Ключові слова: менеджер, професійна підготовка, інформаційно-аналітична компетентність, мотивація.

Одним із новітніх кроків реформування системи вищої освіти в Україні на шляху наближення до європейського та світового рівня є запровадження компетентнісного підходу у процес професійної підготовки, кінцевим результатом якого є набуття студентами як ключових, так і предметних компетенцій.

У зв'язку з цим в Україні та за її межами постійно з'являються нові наукові розробки з питань формування окремих складових професійної компетентності майбутніх фахівців. Такі дослідження, як правило, стосуються окремих професійних функцій випускників вищих закладів освіти, визначених галузевими освітніми стандартами. Для спеціальності 7.050201 «Менеджмент організацій» основними професійними функціями є організаційно-управлінська, адміністративно-господарська та інформаційно-аналітична.

Інформаційно-аналітична компетентність менеджера представлена в наукових психолого-педагогічних дослідженнях найменше, хоча аналітика присутня практично в усіх сферах професійного управління і є передумовою прийняття раціональних управлінських рішень, що виступає основним показником ефективності системи менеджменту в організаційних структурах державного та недержавного типу.

Отже, виникла необхідність окремого дослідження інформаційно-аналітичної сфери управлінської діяльності, її вагомості і передумов формування професіоналізму у майбутніх фахівців з менеджменту.

Обґрунтування значущості оволодіння студентами-менеджерами компетентністю з аналітики передбачало, насамперед, попередній розгляд різних підходів до визначення поняття «компетентність», «професійна компетентність», взаємозв'язок з «компетенцією», що стало можливим завдяки напрацюванням

С.В. Зигмантовича, І.О. Зимньої, Г.І. Ібрагімова, О.В. Овчарук, О.І. Пометун, Равена Дж., Уайта Р., А.В. Хуторського та багатьох інших. Результатом є трактування «компетентності фахівця» як інтегральної якості особистості, що проявляється у загальній здатності і готовності її до діяльності, що надбані в процесі навчання та соціалізації й орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності [2, с. 2].

Компонентний склад компетентності фахівця з управління (у т. ч. і з інформаційно-аналітичної діяльності) вдалося відобразити і обґрунтувати завдяки дослідженням українських та російських учених щодо окремих складових професіоналізму сучасного менеджера, а саме: комунікативної (Г.В. Данченко, В.П. Черевко), організаторської (М.І. Байрамукова), правової (В.В. Олійника), іншомовної (Л.В. Волкової), психологічної (Л.С. Возняк) тощо.

Отже, інформаційно-аналітична компетентність менеджера є декомпозицією таких складових, як професійна мотивація формування і подальшого розвитку даної компетентності (мотиви, інтереси, потреби, ціннісні та смислові орієнтації, спрямованість особистості), рівень необхідних і достатніх знань, умінь і навичок, первинний досвід професійної діяльності у заданому напрямі, а також акмеологічні аспекти, що передбачають стійку потребу до саморозвитку, самовдосконалення та сформовану рефлексивну діяльність як фактор успішності особистісного моніторингу власного професійного зростання.

Першочерговим і визначальним етапом формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього менеджера виступає цілеспрямована робота педагогів щодо встановлення рівня і посилення позитивної мотивації розвитку професіоналізму з аналітики.

Метою статті є аналіз теоретичних джерел щодо значущості формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх менеджерів та стан сформованості мотивації компетентності у них.

Для її досягнення були висунуті такі *завдання*:

- 1) визначити місце інформаційно-аналітичної компетентності у професійній управлінській діяльності;
- 2) визначити сутність мотивації професійної компетентності;
- 3) визначити критерії та показники для діагностики сформованості професійних мотивів набуття інформаційно-аналітичної компетентності студентами-менеджерами;
- 4) здійснити структурний аналіз стану формування професійних мотивів набуття інформаційно-аналітичної компетентності майбутніми фахівцями з менеджменту;

5) зробити висновки та надати відповідні рекомендації з підвищення ефективності зазначеного процесу.

Дослідження згідно із зазначеною метою і завданнями передбачало теоретичну частину (огляд та аналіз наукових і практичних джерел, у яких зазначені сучасні вимоги, функції або професійні завдання фахівців із менеджменту, та місце інформаційно-аналітичної роботи у сфері професійних обов'язків управлінця) та практичну частину (експериментальне дослідження мотивів оволодіння інформаційно-аналітичною діяльністю студентів факультету менеджменту, їхню інформованість, ставлення, інтерес до неї та перспективи навчального процесу з формування і розвитку у них інформаційно-аналітичної компетентності).

Аналіз психолого-педагогічних досліджень та наукових розробок із соціального управління показує, що результатом набуття професійної компетентності фахівця є оволодіння відповідними вміннями та навичками, а також виховання відповідних професійних якостей та типу мислення.

Р. Фатхутдінов вказує, що менеджер повинен: уміти аналізувати, прогнозувати, економічно оцінювати і приймати рішення в умовах невизначеності; вивчати й оцінювати фактори, що впливають на конкурентоспроможність організації [10, с. 32]. У роботах Е. Молла, О. Романовського, Л. Тобажнянського, Л. Шипіліної наголошується на тому, що успішність управлінської діяльності обумовлюється аналітичними навичками.

А. Ананьєв, Є. Молдаванова, В. Тарасенко, С. Шапіро називають основними професійними рисами керівника «аналітичність мислення, здатність до прогнозування ситуацій і результатів діяльності» [5, с. 94]; «здатність відбирати, систематизувати, аналізувати та узагальнювати інформацію» [1, с. 331]; «здатність розкласти проблему на складові частини, визначити і чітко сформулювати головні в даний період діяльності системи, визначити значущість кожного із змінних факторів, умов, проміжних результатів і таким чином здійснити комбінацію складових елементів з метою прийняття рішення з даної проблеми; здатність до дослідження протиріч у спостережуваних фактах, співставлення різних явищ і до виявлення характеру зв'язку між цими явищами» [12, с. 12].

Н.В. Фролова серед п'яти ключових компетенцій менеджера виділяє: інформаційну компетенцію (здатність побудови ефективної системи інформаційних ресурсів, необхідної для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень; здатність визначення затребування певного інформаційного ресурсу в межах оперативного та стратегічного управління організацією) та аналітичну компетенцію (здатність обумовленої оцінки ефективності запропонованої

для використання системи інформаційних ресурсів; здатність об'єктивної оцінки позитивних та негативних аспектів кожного компоненту системи інформаційних ресурсів; здатність здійснення оперативної аналітичної оцінки інформаційних потоків, отриманих від кожного компоненту інформаційної системи; уміння оперативно й ефективно здійснювати аналітичне співставлення інформаційних потоків, що виходять від кожного компонента системи інформаційних ресурсів; здатність формулювання на основі отриманої інформації комплексних аналітичних висновків; здатність інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті вирішуваного управлінського завдання або проблеми) [11, с. 2].

Роботи В.М. Бебика, Д.Я. Семир'янова, Ю.П. Сурміна, С.О. Телешуна, В.В. Фатюхи виявляють важливість процесу одержання, нагромадження, обробки і передавання інформації, оскільки:

- інформаційно-аналітична діяльність дозволяє зібрати дані в цілісну картину про те, що відбувається, й спрогнозувати на перспективу дії різних факторів, структур, груп інтересів [7, с. 7];
- аналітична діяльність забезпечує інформацією всі етапи управлінського циклу, підготовку, прийняття управлінських рішень і контроль за їх реалізацією [9, с. 27];
- інформаційно-аналітична робота забезпечує стадії визначення проблем системи управління та їх аналіз; підготовку та прийняття управлінського рішення; контроль за його виконанням та оцінку його ефективності [8, с. 7].

Таким чином, перед вищими навчальними закладами, що готують до професійної діяльності менеджерів, стоїть завдання допомогти студенту — майбутньому фахівцю з управління успішно оволодіти навичками з інформаційно-аналітичної діяльності, сформуванню відповідний тип професійного мислення, розкрити шляхи подальшого вдосконалення своєї інформаційно-управлінської компетентності та розробити й ознайомити їх з методикою власного моніторингу процесу професійного зростання у сфері аналітики.

Передумовою формування інформаційно-управлінської компетентності є створення позитивної професійної мотивації до даного виду професійної діяльності. В основі мотивації компетентності лежить мотивація відповідності та орієнтація на перспективні цілі розвитку особистості [6]. Л. Кирилов зазначає, що мотивація компетентності — це намагання максимально реалізувати свої здібності та кваліфікацію, безперервно підвищувати рівень професіоналізму [3]. Мадді Сальваторе Р., здійснюючи порівняльний аналіз теорій мотивації за рівнями задоволення потреб,

робить висновок, що мотивація компетентності – це намагання, що роблять життя захоплюючим, а не просто можливим [4].

Питання професійної мотивації управлінців висвітлені у роботах Безкоровайної Л.В., Волкової В.В., Каганова А.Б., Колесніченко Л.А., Москвічова С.Г., Панчук Т.В., Сич В.М., Р. Уайта, Щокіна Г.В. та багатьох інших, що допомогло нам виділити такі основні показники мотиваційного компонента інформаційно-аналітичної компетентності менеджера:

- ступінь усвідомлення студентами ціннісних сторін інформаційно-аналітичної діяльності та особливостей її практичного застосування;
- значущість інформаційно-аналітичної компетентності в управлінській діяльності;
- ставлення студентів до навчального процесу, результатом якого буде сформованість інформаційно-аналітичної компетентності;
- вектор спрямованості особистості студента-менеджера;
- ставлення до формування професійної самостійності у здійсненні інформаційно-аналітичної діяльності;
- бажання удосконалюватись у цьому виді діяльності.

Практична частина нашого дослідження передбачала виявлення стану сформованості мотиваційного компонента інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього менеджера; було проведено експериментальне дослідження серед студентів-менеджерів III курсу Державної академії житлово-комунального господарства (м. Київ). У дослідженні взяло участь чотири групи денного та заочного відділення (118 осіб). Оцінка студентами складових показників професійної мотивації до інформаційно-аналітичної діяльності здійснювалась за допомогою анонімного анкетування.

Результати опитування майбутніх фахівців з менеджменту виявило такі основні тенденції:

- про зміст професійної діяльності менеджера у сфері аналітики володіють достатньою інформацією 39,8% студентів, до деякої міри – 47,5%, недостатньо обізнаними висловились 12,7% майбутніх фахівців;
- перспективу менеджера, який володіє методикою аналітичної діяльності, цілком уявляють 4,2%, достатньо – 27,1%, а 68,6% опитаних – посередньо;
- на запитання про обізнаність з вимогами до менеджерів-аналітиків позитивно висловились 22,1%, мають фрагментарне уявлення – 54,2%, 23,7% не обізнані зовсім;
- власні здібності до виконання аналітичної роботи усвідомлюють лише 4,2%,

можуть визначити 30,5%, недостатньо усвідомлюють 48,3%, не знають 17,0%;

- перспективу кар'єрного зростання менеджера, підготовленого до аналітичної діяльності, гарно знають 9,3%, посередньо – 13,6%, недостатньо – 54,2%, не знають – 22,9%;
- можливості застосування отриманого у ВНЗ досвіду з аналітичної діяльності можуть передбачити 30,5%, сумнівно – 69,5%;
- бажання у майбутньому займатися адміністративно-господарською діяльністю мають 16,9% опитаних студентів, організаційно-управлінською – 72,9%, інформаційно-аналітичною – лише 10,2%;
- формуванню у себе складових елементів компетентності менеджера з аналітики приділено значну увагу у 13,6% опитаних, достатню – 59,3%, недостатню – 27,1%;
- серед мотивів оволодіння навчальним матеріалом з аналітики виділені такі: забезпечення гарної успішності з дисципліни (5,1%), самовираження (2,5%), у майбутній професійній діяльності можливість приймати правильні рішення (33,1%), отримання задоволення від процесу навчання (5,1%), особистісне професійне зростання (24,6%), накопичення знань та умінь (2,5%), можливість полегшити своє працевлаштування (11,0%), краще орієнтуватись в питаннях обробки інформації (16,1%);
- до оволодіння методиками обробки фахової інформації серйозно ставляться 82,2% анкетованих студентів;
- 8,5% студентів-менеджерів велике значення приділяють заняттям по оволодінню знаннями, уміннями і навичками з аналітичної діяльності, 75,4% – необхідне, 16,1% – незначне;
- у можливість становлення професіоналізму з аналітичної діяльності під час навчання у ВНЗ схильні вірити 44,9%, із сумнівом ставляться 37,3%, негативне враження у 17,8%;
- вектор спрямованості особистості студента-менеджера: на себе – 25,4%, на взаємодію – 26,3%, на вирішення професійних завдань – 48,3%;
- навчальні завдання з аналітики виконують самостійно 47,5%, з потребою епізодичного контролю – 43,2%, постійного – 9,3%;
- визнали безперечну самостійність виконання аналітичної діяльності кваліфікованим менеджером 63,6%;
- задоволення від самостійного виконання завдань з аналітики отримують 78,0%;
- у випадку виникнення ускладнень в опануванні навчальним матеріалом з

аналітики 67,8% студентів намагатимуться швидко усунути недоліки;

- вагомість самоосвіти у процесі формування аналітичної компетентності визнали як першочергову 39,0%, на рівні з іншими – 61%.

Висновки

1) Теоретична частина нашого дослідження довела необхідність приділення значної уваги педагогів формуванню у майбутніх управлінців якостей, інтегрованою характеристикою яких є «інформаційно-аналітична компетентність».

2) Передумовою формування даного виду професійної компетентності є цілеспрямована й ефективна робота з формування позитивної мотивації у студентів.

3) Мотиваційна складова інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх менеджерів є важливим фактором набуття відповідних професійних знань, умінь, навичок, досвіду та самостійності у студентів, що готуються працювати у сфері управлінської діяльності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Насичення процесу професійної підготовки менеджерів відповідною системою мотивації з боку викладачів і куратора забезпечить ефективне формування у студентів професійних мотивів, задоволення особистісних та соціальних запитів, покращення процесу цілепокладання та відповідне сприйняття навчального матеріалу з аналітики в менеджменті.

Список використаних джерел

1. *Ананьєв А.* Деякі підходи щодо визначення професійно важливих якостей державних службовців // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. Вип. 12. – Одеса: ОРІДУ УАДУ, 2002. – 342 с.

2. *Зыгмантович С.В.* Компетентностный подход к профессиональной подготовке будущих библиотекарей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/crimea/2005/31.pdf>.

3. *Кириллов Л.* Направления совершенствования рабочей мотивации // <http://kmssoft.ru/LD/C009/102/4113427952.html>.

4. *Мадди Сальваторе Р.* Теория личности: сравнительный анализ / Д.А. Леонтьев (науч. ред.), И.Ю. Авидон (пер.). — СПб.: Речь, 2002. — 539 с. — (Мэтры мировой психологии).

5. *Молдаванова Е.М.* Классификация качеств личности современных руководителей // Личность: культура и образование: Материалы 46-й науч.-метод. конференции «XXI век – век образования» (апрель, 2001). – Ставрополь: Изд-во СГУ,

2001. – 200 с.

6. Обновление образовательного процесса – содержательный ресурс переориентации школы на компетентностный подход // http://gov.cap.ru/home/87/konf_avg_2004.doc.

7. Практичні аспекти інформаційно-аналітичної роботи: Навч. посіб. / Кол. авт.; За заг. ред. С.О. Телешуна. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 44 с.

8. Семір'янов Д.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підрозділами податкової міліції України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Державна податкова адміністрація України; Національна академія держ. податкової служби України. — Ірпінь, 2004. — 18 с.

9. Сурмін Ю.П. Аналітична діяльність: Посіб. для аналітика неприбуткової організації. – К.: Центр інновацій і розвитку, 2002. – 96 с.

10. Фатхутдинов Р. Концепция подготовки специалистов по менеджменту // Высшее образование в России. – 1996. – №4. – С. 31–38.

11. Фролова Н.В. Организационно-педагогические условия формирования профессиональных компетенций у студентов управленческих специальностей // http://www.yspu.yar.ru/vestnik/pedagoka_i_psichologiy/32_3/.

12. Шапиро С.Б., Тарасенко В.В. Знакомьтесь: современный менеджер (портрет в интерьере рынка). – Харьков: ЧП «Аркаир», 1997. – 100 с.

ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ МЕНЕДЖЕРА: ЗНАЧЕНИЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ В ВУЗАХ

Зинчук Н.А.

Аннотация

В статье осуществляется анализ теоретических источников относительно значимости формирования информационно-аналитической компетентности будущими специалистами по менеджменту и состояние процесса сформированности мотивации этой компетентности у них.

Ключевые слова: менеджер, профессиональная подготовка, информационно-аналитическая компетентность, мотивация.

INFORMATIONAL-ANALYTICAL COMPETENCE OF THE MANAGERS: VALUE IN PROFESSIONAL ADMINISTRATIVE ACTIVITY AND PRE-CONDITION OF IT'S FORMATION IN HIGH SCHOOLS

Zinchuk N.

Resume

In the article the analysis of theoretical sources concerning the significance of information - analytical competence formation by the future specialists on management as well as the situation with the formation process of its motivation are considered.

Keywords: manager, professional training, information-analytical competence, motivation.